

QUIT THE CITY

tekst Mehtap Gungormez

STEDEN ZIJN AL JAREN GROEIENDE, HET PLATTELAND RAAKT LANGZAAM STEEDS LEGER. MAAR DOOR DE TOENEMENDE DRUKTE, KRAPTE OP DE WONINGMARKT EN DE CORONACRISIS LIJKT DEZE TREND VOORZICHTIG OP ZIJN RETOUR. VLUCHTEN STEEDS MEER STEDELINGEN INDERDAAD DE STAD UIT?

Meer dan de helft van de wereldbevolking leeft op het moment in steden. Dat aandeel neemt rap toe. Volgens onderzoek van de VN zal het in 2050 zijn toegenomen tot 70 à 80%. Urbanisatie levert de nodige problemen op: steden raken te vol, terwijl in dorpen de werkloosheid toeneemt en steeds minder voorzieningen zijn. Scholen moeten sluiten omdat er te weinig leerlingen wonen, winkels staan leeg en een huisarts zit vele kilometers verderop. Er zijn de laatste tijd echter signalen dat het platteland weer terrein aan het winnen is. Een van de opvallendste personen die voor de herwaardering van het platteland pleiten, is architect Rem Koolhaas – die doorgaans als godfather van de stad wordt gezien. Samen met collega Samir Bantal van AMO, de denktank van OMA (Koolhaas’ architectenbureau Office for Metropolitan Architecture) opende hij in februari van dit jaar de tentoonstelling *Countryside, The Future* in het Guggenheim Museum in New York. Daarin presenteerde OMA/AMO het grootschalige onderzoek dat zij in samenwerking met onder meer Harvard en de Universiteit van Wageningen hebben verricht naar ontwikkelingen op het platteland. ‘We zien al jaren een enorme druk op de stad,’ legt Bantal uit. ‘En daarmee is er ook druk op het platteland, omdat dit de plaats is waar ons voedsel en onze energie groten-deels vandaan komt. Om de groei in de stad te kunnen bijbenen en te kunnen faciliteren, is het platteland dan ook op grote schaal – weliswaar onder de radar – veranderd. Dit is wat we wilden belichten in de tentoonstelling.’

Juist toen de expositie vanwege de coronacrisis na een paar weken weer dichtging, kregen Bantal en zijn collega’s vaak te horen dat de tentoonstelling relevanter dan ooit is. ‘De crisis heeft ons laten zien hoe fragiel steden eigenlijk zijn. Zo’n vijftien à twintig procent van de mensen in New York en Parijs trok na de uitbraak van corona naar het platteland, waar ze zich veilig waanden. Wat steden zo aantrekkelijk maakte – hoge dichtheid; concentratie van bijvoorbeeld geld en cultuur – blijkt nu de achilleshiel. Dichtheid is plots gevaarlijk geworden. Wij pleiten dan ook voor een herwaardering van de rol van het platteland binnen ons moderne stedelijke leven. Voor nu en voor de toekomst, omdat voedselproductie en energieproductie een nog groeiende stedelijke massa in stand moeten houden.’

BEHOEFTE AAN RUIMTE

Niet iedereen kan de keuze maken om vanwege corona de stad uit te vluchten. Maar het is duidelijk dat een fijn huis en buitenruimtes belangrijker dan ooit zijn geworden. Je woning is niet alleen

meer de plek waar je ’s avonds thuiskomt, je moet er ook kunnen werken (soms zelfs met zijn tweeën of meer), je eet en drinkt er wat met je vrienden én je wilt er ook aan je dagelijkse behoefte aan frisse lucht komen. Het verlangen naar ruimtelijker wonen en meer groen was er echter al; de coronacrisis heeft het alleen flink vergroot. Joop de Boer van Pop-Up City, een Amsterdams bureau voor ruimtelijke ontwikkeling, doet met het project Leaving the City sinds 2016 onderzoek naar mensen die de stad verlaten. Hij sprak mensen die allemaal ruim voor de crisis de keuze maakten om de stad uit te gaan. ‘Een van de voornaamste redenen voor Randstedelingen om te verhuizen naar het platteland is de mentale druk die gepaard gaat met het wonen in de stad, in combinatie met het type werk dat je doet. Door de schaarste op de woningmarkt zijn koop- en huurprijzen zodanig hoog dat het niet meer voor iedereen is weggelegd om er te wonen; er is een constante druk om een bepaald inkomen te genereren en te behouden om je hoge huur of hypotheek te kunnen bekostigen. En we horen dus dat mensen die druk niet meer willen ervaren.’

Dit zou kunnen verklaren waarom veel creatieven – ontwerpers, architecten en kunstenaars – de stad inruilen voor het platteland. Veel van hen hebben immers niet het salaris van een advocaat of arts. Die creatieve stadsverlaters inspireerden etnograaf en *trend forecaster* Karen Rosenkranz tot het schrijven van het boek *City Quitters*. Ze portretteert daarin 22 creatieven van over de hele wereld – van architecten tot keramisten – die hun hectische leven in een metropool hebben ingeruild voor rust, ruimte en frisse lucht op het platteland.

Daarmee komen we bij een andere belangrijke reden voor Randstedelingen om op het platteland te gaan wonen: het gebrek aan ruimte en groen in de stad. Vierkante meters zijn schaars en huizen met tuinen al helemaal. Als je al het geluk hebt midden in de stad een tuin te hebben, moet je maar opgewassen zijn tegen de geluiden en blikken van je burens.

Ruimtegebrek was voor Timothy van Oorschot en Jessica Barragan, beiden 31 en werkzaam in de interieurbranche, de voornaamste reden om hun appartement in De Pijp in Amsterdam in te ruilen voor een vrijstaand huis in Loosdrecht. Weliswaar officieel niet echt het platteland, maar het nieuwe huis grenst wel aan weilanden. ‘Mijn vriendin en ik reisden voorheen constant voor ons werk en als we dan thuiskwamen, misten we een rustige tuin. We hebben hier duizend vierkante meter grond om ons heen. Het is heerlijk om wakker te worden met uitzicht op de velden.’

Van Oorschot en Barragan voelden voor de crisis al de behoefte aan meer ruimte, maar corona heeft de boel wel geaccelereerd. ‘In de lockdownperiode zaten we noodgedwongen continu op elkaars lip, nu hebben we allebei een eigen werkkamer. Ook is hier veel meer plek voor onze hobby’s: schilderen en keramiek maken.’

GEMEENSCHAPSZIN

Er is in de stad niet alleen sprake van gebrek aan ruimte en stress rond werk en inkomen. Ook andere factoren zorgen ervoor dat er veel druk wordt ervaren. ‘Er is een belangrijke *push*-factor die mensen de stad uit drijft,’ vertelt De Boer. ‘Mensen geven vaak aan dat ze niet meer willen dealen met de gehaaste en drukke levensstijl die bij de stad hoort. Ook de sociale druk die komt kijken bij het wonen in de stad – er altijd representatief uit moeten zien, de etentjes, borrels et cetera – wordt steeds vaker als vervelend ervaren.’ Dit beaamt ook modeontwerper Monique van Heist, die vier jaar geleden het chaotische Rotterdam verliet voor het Brabantse platteland. Samen met haar man, zoon en hond woont ze op een boerderij in het dorp Halsteren, vlak bij Bergen op Zoom. ‘Wij vonden de stad al een tijdje erg druk en stressvol. Toen we hier kwamen wonen, had ik het gevoel dat ik een rugzak had afgeworpen. Het tempo is rustiger, ik voel me minder opgejaagd. En in Rotterdam had ik altijd het idee dat ik er, vanwege mijn werk als modeontwerpster, op een bepaalde manier uit moest zien als ik naar buiten ging. Hier maakt dat veel minder uit. Ik ervaar hier zoveel meer vrijheid.’

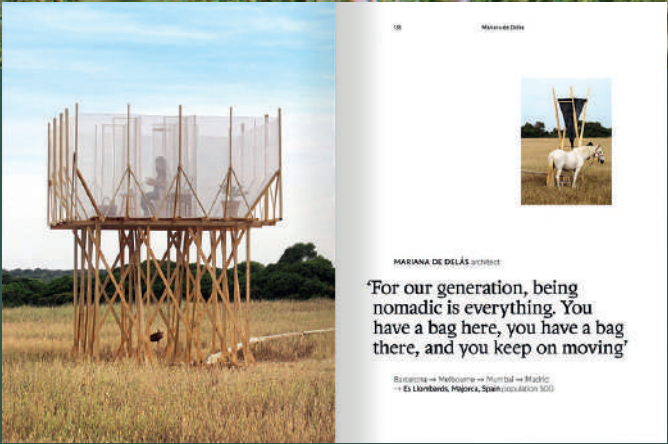
Volgens De Boer is een andere beweegreden die hij vaak hoort van *city quitters* dat ze zich niet meer thuis voelen in de ‘lifestyle-bubbel’ die bij grote steden hoort. ‘Mensen vinden de mentaliteit in de stad te oppervlakkig en hebben moeite met de grote vercommercialisering die er gaande is. Zo komen er steeds meer grote winkelketens en koffiebars die in elke grote stad zitten. De stad biedt niet meer wat ze willen, hoor ik daarom vaak.’

Hetzelfde argument geeft Rosenkranz in haar boek *City Quitters* voor het feit dat meer en meer creatieven hun interesse in de stad verliezen: ‘Steden over de hele wereld, of het nu gaat om Londen, Los Angeles, Berlijn of Shanghai, lijken steeds meer op elkaar. Daarmee is de rol van de stad als inspiratiebron voor veel kunstenaars en creatieven langzaam aan het verdwijnen.’ Daarnaast staat het individualisme van de stad veel mensen tegen. In een dorp ben je meer op elkaar aangewezen, wat de gemeenschapszin vergroot – iets wat in de anonieme stad al snel verloren gaat. ‘Wij kenden eerst helemaal niemand in dit dorp,’ vertelt Van Heist. ‘Maar omdat we nu in een buurtschap wonen, zijn we op een bepaalde manier afhankelijk van elkaar geworden. In de stad ben je veel selectiever met wie je omgaat, maar hier komt er op een organische manier een gemeenschap tot stand. Ook zijn de mensen veel vriendelijker. Toen we hier net kwamen wonen, dacht ik: goh, wat is iedereen toch aardig. Totdat ik me realiseerde dat Rotterdammers gewoon onaardig zijn.’

PLATTELAND ALS INSPIRATIE

Net als de stadsverlaters uit het boek van Rosenkranz grijpen veel van de personen die De Boer interviewt hun verhuizing aan om

‘MENSEN
WILLEN NIET
MEER DEALEN
MET DE DRUKKE
LEVENSTIJL
VAN DE STAD’

Boven Rechts het familiehuis The Potato Shed van architect Julius Taminiau
Links Het boek *City Quitters* van Karen Rosenkranz

‘HET MAAKT
VAAK NIET UIT
WAAR JE WOONT,
ALS JE MAAR
INTERNET
HEBT’

een nieuwe manier van leven in te luiden. Duurzamer, rustiger en groener. Het leven op het platteland klinkt utopisch en nostalgisch, maar natuurlijk zitten er ook nadelen aan. De afstand van vrienden, familie en werk bijvoorbeeld. Al is dat laatste door de coronacrisis een minder groot obstakel geworden, omdat we ons door de lockdownperiode in een versneld tempo het thuiswerken eigen hebben gemaakt. Livemeetings kunnen gemakkelijk vervangen worden door Skype-sessies en Zoom-gesprekken, weten we nu. De Boer: ‘Voorheen was werk de voornaamste reden voor mensen om in de stad te wonen, maar door de crisis zijn we erachter gekomen dat het voor veel mensen eigenlijk niet meer heel veel uitmaakt waar je woont, zolang je maar een goed werkende internetverbinding hebt.’

Wat betekent deze ontwikkeling voor de toekomst van het platteland? Gaan we massaal de stad verlaten? ‘Urbanisatie, de trek naar de stad, is nog altijd de grote trend,’ aldus De Boer. ‘Ook zien we nog steeds veel suburbanisatie: jonge gezinnen die n t buiten de stad gaan wonen. De trek naar het platteland is voorlopig nog een *counter trend*, zoals we dit noemen. Een tegenbeweging.’ Volgens de cijfers van onderzoeksbureau RIGO verhuizen er nog altijd meer huishoudens van Gelderland en Overijssel naar de Randstad dan andersom, maar de stroom vanuit de Randstad is daarentegen wel duidelijk toegenomen (terwijl de stroom van oost naar west redelijk gelijk blijft). Daarnaast zien we gedurfde gebouwen opduiken waar in de stad geen ruimte voor is  n waarvoor het platteland als inspiratie diende. Zoals de Villa Vught van architectenbureau Mecanoo, die is gebaseerd op een traditionele Nederlandse hoeve en bestaat uit meerdere ‘schuren’. En The Potato Shed: een oude stal die werd omgebouwd tot een familie-huis, geïnspireerd op Van Goghs aardappeleters. Dit laatste ontwerp leverde architect Julius Taminiau zelfs een nominatie op voor Emerging Architect of the Year van 2020, van design- en architectuurmagazine *Dezeen*. Kortom, het platteland wint inderdaad langzaam, heel langzaam, hier en daar weer wat aan terrein. En wellicht dat het bij een *counter trend* blijft, maar dan is het tenminste nog lang  cht rustig en groen op het platteland.